

SLOVENE.

Političen list za slovenski národ.

Po pošti prejeman velja: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.

V administraciji prejeman velja: Za celo leto 12 gld., za pol leta 6 gld., za četrt leta 3 gld., za en mesec 1 gld. V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gld. 20 kr. več na leto. Posamezne številke veljajo 7 kr.

Narečnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija, Semeniške ulice št. 2.

Naznanila (inzerati) se sprejemajo in velja tristopna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat; 12 kr., če se tiska dvakrat; 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Vredništvo je v Semeniških ulicah h. št. 2.

Izhaja vsak dan, izveniški nedelje in praznike, ob 1/6. uri popoldne.

Štev. 181.

V Ljubljani, v sredo 8. avgusta 1888.

Letnik XVI.

Srednje šole v Avstriji.

I.

V ravno izdanem zvezku „Zemljepisnega zbornika“ opisuje g. prof. dr. Jan Palacký na podlagi publikacije osrednje statistične komisije na Dunaji statistiko avstrijskih dežel in osebito za nas Slovence važno vprašanje o stanju šolstva.

Temeljiti pisatelj in učenjak kaže na izkaze iz leta 1884, 1885 in 1886. V teh treh letih pomnožilo se je število gimnazij v Avstriji samo za 2, to je od 171 na 173, in sicer jedna v Galiciji, druga pa na Spodnjem Avstrijskem. Število realk se je skrčilo od 80 na 79, leta 1886 namreč jedna na Spodnjem Avstrijskem.

Iz tega je razvidno, kako neopravičene so fraze o mnogobrojnem ustanovljanju slovanskih šol, kar tako rada očita nemška opozicija. Vzamemo li razdelitev vseh 252 srednjih šol po štirijaških kilometrih po deželah (povprek sploh 1 na 1190 štirj. km.), je torej največ srednjih šol na Spodnjem Avstrijskem (vsled Dunaja), jedna na 482 štirj. km., in najmanj na Koroškem, jedna na 2582 štirj. km.; za Spodnjo Avstrijsko nasledujejo pa postopno Silezija, jedna na 515 štirj. km., nemške — to se umeje. Potem pride Morava (37, 10 čeških, 1 mešana gimnazija, ostalih 26 je nemških, 1 srednja šola na 601 štirj. km.) in zanjo Češka (70, 31 nemških, sploh jedna na 742 štirj. km.), Primorje (10, 6 nemških, 4 laške, 1 slovanska, jedna na 797 štirj. km.), dalje Gor. Avstrijska (6, jedna na 1997 štirj. km.), Kranjska (5, jedna na 2007 štirj. km., 3 nemške, 2 pa mešani), Bukovina (5, jedna na 2090 štirj. km., 4 nemške, 1 mešana, nemška, rumunska, rusinska nijedna), Dalmacija (6, 2 laški, 2 mešani, jedna sploh na 2138 štirj. km.), Solnograško (3, jedna na 2385 štirj. km.), Galicija (32, 2 nemški, 1 rusinska, ostale poljske, jedna na 2453 štirj. km.), Štajerska (9, vse nemške, nijedna slovanska, jedna na 2483 štirj. km.). Jasno je, da imajo najmanj srednjih šol jugoslovanske, oziroma slovenske dežele, a največ nemške.

Še jasnejše nam bodo te razmere, ako pogledamo, kdo plačuje te srednje šole. Država (leta 1886) plačuje 127 gimnazij in 49 realk, dežele 9 gimnazij in 15 realk, občine 17 gimnazij in 10 realk, duhovni redovi 14 gimnazij, ob troških ustanov je 4 gimnazij in 5 realk. Toda samo na Kranjskem in v Dalmaciji vzdržuje država vse srednje šole, na Koroškem, Solnograškem, Gor. Avstrijskem in v Galiciji pa skupno z duhovnimi redovi (koji vzdržujejo po jednu gimnazijo v vsaki omenjenih deželah), in v Bukovini ste dve šoli na ustanove (1 gimnazija in 1 realka), v Sileziji 1 gimnazija (sicer pa ustanove vzdržujejo po 1 gimnazijo še na Moravskem in Spodnje Avstrijskem, 3 realke na Spodnje Avstrijskem in 1 na Češkem).

Samo tri dežele popolnoma vzdržujejo srednje šole, in sicer Morava 2 gimnaziji in 11 realk (jedna velika realka ostravska je občinska), kar je bajé v zvezi z velikim številom realk v obče: 15 na Moravskem in nemških osebito je 12, kar pa nam bode umevno, ako uvažamo, da je bilo med 3130 dijaki moravskih realk 1856 Nemcev (543 židov) in samo 1261 Čehov. Dalje vzdržuje Spodnja Avstrijska 5 gimnazij in 3 realke, Štajerska 2 gimnaziji in 1 realko.

Na Češkem pa zlasti občine vzdržujejo srednje šole: 13 gimnazij in 4 realke, na Spod. Avstrijskem 4 gimnazije in 3 realke, na Moravskem in v Primorju po 1 gimnazijo in 1 realko, na Tirolskem 1 realko.

Ako primerjamo razmerje srednjih šol s stanovniki, ima največ učencev Spod. Avstrijska (1 na 220 duš), najmanj Dalmacija (1 na 683 duš); Morava (1 na 231) in Silezija (1 na 234) imate jih primerno več nego Češka (1 na 264), potem pride Tirolska (1 na 322), Solnograška (1 na 287), Kranjska (1 na 383), Bukovina (1 na 398), Galicija pa 1 na 526.

Gledé oproščenja učencev od šolnine je na Moravskem gimnazijskih učencev povsem 6397 (2560 oproščenih) in so plačali šolnine 84.610 gld.; na realkah je bilo 3130 učencev (med njimi 1164 oproščenih) in so plačali 33.969 gld. Razvidno je, da

je najcenejše učenje na moravskih realkah, seveda znani so vzroki neobičajne liberalnosti moravskega deželnega zbora za nemške realke.

Družbe sv. Cirila in Metoda

redna III. velika skupščina v Ptuj

dné 29. julija 1888.

(Dalje.)

8. Ker se je bilo nekaj gospodov prej zgledilo pri prvomestniku zbog nasvetov, podeli jim besedo.

Prvomestnik tržaške podružnice profesor Mandić izreka iskreno zahvalo vodstvu, da se je slednjič odločilo odpreti I. razred osnovne šole v Trstu, kar je velike važnosti za Slovenstvo ob sinji Adriji. Le tem potom dospemo do slovenskih šol v naši važni postojanki v Trstu. — Ob jednom nasvetuje vodstvu v blagohoten prevdarek, pojasnivši paralelo mej družbo sv. Mohora in družbo sv. Cirila in Metoda, kako bi se čestiti družbeniki Mohorjani mogli pridobiti za mal znesek (10 kr.) v korist družbe sv. Cirila in Metoda.

Prvomestnik in tajnik pojasnita to zadevo, priznavajoč važnost tega nasveta, da je vodstvo v tem obziru že storilo svojo dolžnost, a dozdej vspeh ni bil ugoden, upati je za bodočnost.

Prvomestnik celjske podružnice dr. Dečko opozoruje na to okoliščino, da mora družba gledati na stalne dohodke, ki bodo pokrivali že zdaj stalne izdatke. Po mestih in trgih bi utegnili primerni koncerti i druge zabave dokaj vreči v korist društveni blagajnici; kakor to delajo i druge šolske družbe.

Prvomestnik ptujske podružnice o. Benko Hrtiš se v ljubeznjivih besedah zahvaljuje vodstvu, da je ravno Ptuj izbralo za letošnjo skupščino. To bode tudi nas tu na okrog navduševalo za daljno delo v blagor milega nam naroda. (Živio Hrtiš!)

Dr. Dečko pripomni, da je bilo žal! pravno postopanje v Trstu radi prošnje onih 1400 roditeljev ponesrečeno; naj se skuša pravilneje postopati v dosego slovenskih šol, zagotovljenih nam v državnih zakonih.

LISTEK.

Lov je pustil.

(Povest, zapisal y.)

(Dalje.)

Mladenič pride domov. Štiri gole stene ga vsprejmó. Malo mu je zapustila stara mati in še to je zeló v slabem stanu. Ko bi se kaj popravilo, morda bi še ugajalo za malo časa. Ali Martin danes ni za tako delo.

Pretesno mu je v ozki sobi. „Lov bom moral pustiti, kaj pa!“ govori sam seboj. „Saj časa tako ne bo, tudi ne potrebe za tako negotov zaslužek... Puško in smodnik hranim še vedno na čakališči — to moram pa vendar imeti pri sebi za spomin na nekdanje čase. Kar zdaj-le precej grem po-njo, v mraku sem že domá.“ Rečeno — storjeno.

Martin zapré sobo in odide iz vasi. Nekaj časa gré po potu proti bližnji vasi, potem jo pa zavije po travnikih v gozd. Že koraka brezskrbno po ozki stezi v hrib. Na malem ovinku si malo odpočije gledajoč nazaj v vas. Kako lepo se vidi od tū gra-

ščina in njegova žaga. „Tam-le je moj prihodnji dom! Tako v skrbi sem bil, kaj bodem počel, in Bog mi je tako hitro dobrotno naklonil lepo prihodnost“. Še malo postojí, potem pa pospeši korake.

Ni vedel, da ga je zapazil grajski hlapec Dante, ki ga je vračajoč se domov že od daleč zagledal.

„Danes te pa imam ptiček, ne uideš mi z lepa ne!“ mrmra sam pri sebi.

Skrije se za košati grm in čaka, kam jo bode Martin zavil. Ko pa naposled vidi mladeniča korakati navzgor, naravnost proti skali, zasvetijo se mu oči, kakor bi že vedel, kam je Martin namenjen.

Od daleč gré za mladeničem. Skrbno pazi, da bi ga ne zagledal, mej grmovjem sledi mu za streljaj daleč.

Martin je prišel do velike skale visoko v gozdu. Izpod pečevja izvira mali studenec, njemu in zverini dobro znan. Med skalovjem v tesni razpoki je njegova puška in smodnik. Tū je že marsikatero srno podrl.

K navadnemu čakališču jo krene, razbrska malo suho dračje in kmalu se pokaže mala špranja. Oprti puško in smodnik spravi v žep.

Pa kaj je to? Iz gozda proti studencu čuje, kakor bi kedo po suhih vejah lahkoma stopal. Za skalo skrit varno opazuje, kedo sedaj dohaja. Brezskrbno priskakljate dve srni in srnjak do studenčnice. Malo popijó, privzdignejo glavice, kakor bi hotele živalice zvedeti, ali preti kaka nevarnost, potem zopet malo popijó in se pasó ob vodici. Kolika skušnjava za našega Martina! Dobro v zavetji je, zverina ga ne more zavohati, ko bi tudi nasprotna sapa pihala, ker je za strmo skalo dobro skrit. Nehoté vzame puško z rame in nevedé jo že tudi nabija. Še le, ko mora vžigalno kapico nataktniti, spomni se, kaj dela. Živo mu je pred očmi, kako britko je nevesta zaplakala, ko se je spomnila, da ga bode lovska strast zopet premotila. Spomni se tudi, kako svečano je obljubil, da ne pojde več na lov.

„Mož-beseda ostanem“, izreče na glas, puška mu zdrsne črez skalo daleč doli v grmovje.

Ropot bil je zverini dovolj, urno zbeži, a v tem trenutku počí puška, in srnjak se zvrne pri studenci.

Hlapec Dante šel je toliko časa za Martinom, da se je prepričal, kje bode čakal. Videč ga na

